

HUMANITIES INSTITUTE

Serhat Tertemiz, MA

BİR YAĞMUR GECESİ (1941)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Yağmur Gecesi* adlı tiyatro oyunu 1941 yılında Ulusal Matbaa tarafından yayımlanmıştır. Dönemin halkevlerinde sahnelenmesi için kaleme alınmış olan eserin kapağında "CHP Halkevleri Yayını Nu. 27" ibaresi yer almaktadır. Toplamda iki perdeden oluşan tiyatro oyununun ilk perdesi yedi sahneden ve ikinci perdesi de üç sahneden teşekkül eder. Aynı zamanda bu eser Onun Yıldönümü Temsilleri kapsamında oyun yazarı tarafından kaleme alınmıştır. Halkevlerinde sahnelenmesi için kaleme alınmış olan eserde devletin bir bölgedeki sorunu neden çözemediği ve mevcut sorunun ilk olarak bölge halkının elbirliğiyle çözülebileceği işlenmektedir. Anlatıda verilen ileti, ülkenin kalkınması için halkla devletin el ele vermesi gerektiği ve yeri geldiğinde halkın kalkınma için inisiyatif kullanması gerektiğidir. Dolayısıyla söz konusu tiyatro oyununda belirli bir ideolojiyi savunan idealist tipler rol oynamaktadır. Belirli bir ideolojiyi savunan ve sanatı toplumun ilerlemesi için bir araç olarak kullanan yazar güdümlüdür. Dolayısıyla Reşat Nuri Güntekin'in bu eseri toplumcu/sosyalist gerçekçilik yazınsal kuramının ilkeleriyle örtüşmektedir. Aynı zamanda bir tür melodram olarak nitelendirilebilecek oyundaki vakaların geçtiği uzam hayali bir yerdir. Oyundaki vakalar Sarıova adında hayali bir Anadolu kasabasında geçmektedir. Oyundaki vakaların gerçekleştiği gerçek zaman bilinmemektedir. Ancak iki perde arasında iki yıllık bir zaman aralığı vardır.

Özet

Sağanak yağmurun yağdığı bir gece Sarıova'daki Sarıboğa nehri taşar. Yerel halkın tarlaları, evleri ve diğer mülkleri su altında kalır. Su baskınından kaçıp kurtulmayı başarmış bazı isimler Orhan'ın çiftliğine sığınır. Konukların hepsi kıyafetleri ıslanmış olduğundan çiftlikteki örtülere sarılmış veya farklı kıyafetler giymiştirler. Bir geceliğine de olsa bölgede yaşayan herkes görünüm bakımından eşitlenmiştir. Çiftlikteki konukların bir kısmı su taşkınyından dolayı devleti suçlarken Oğuz halkı suçlar. Zira ona göre yerel halk devlete sorununu düzgün bir şekilde anlatamamasının yanında en küçük sorunları dahi devletin çözmesini beklemesi yanlıştır. Sarıova kendi halkından hiçbir fayda görememiştir. Bölgede görev yapan üst seviyeli memurlar bu hususta fikir birliğine varır ve halkla eşraftan olan insanlar da onlara destek verir. Su baskını sırasında altınlarını kaybetmiş olan Demiroğlu, altınları bulunup kendisine teslim edilince altınları Sarıboğa nehrinin ıslah edilmesi için harcayacağına söz verir. Odada bulunan Umumi Müfettiş Emin Yaylalı da nehrin ıslah edilmesi için devletin üzerine düşeni yapacağına söz verir. Aradan iki yıl geçtiğinde nehrin ıslah edildiği görülür. Sarıova kalkınmış, toprak ve mülkler katbekat değerlenmiş ve bölgeyi terk edenler geri dönmeye başlamıştır. Çiftliği satıp bölgeyi terk edecek olan Orhan'a veda etmek için gelen konuklar aynı zamanda ona kendilerini yağmur gecesi evinde ağırladığı için teşekkür ederler. Yalnızlığını unutmak için sürekli gezen ve farklı ilgi alanları edinen Orhan Kaya'ya ettiği evlilik teklifi kabul edilince Sarıova'da kalmaya ve yerel halka hizmet etmeye karar verir.

Kişiler

<i>Orhan</i>	Başoyunculardan biridir. Aileden varsıl olduğundan çalışmamaktadır.
<i>Oğuz</i>	ABD'de eğitim almış su mühendisidir. Evli ve dört çocuğu vardır.
<i>Kaya</i>	Sarıova okulunun başöğretmenidir.
<i>Muhasebeci</i>	Belediyede görev yapan muhasebecidir.
<i>Evkaf Memuru</i>	Evkafta müdürlük yapan bir oyuncudur.
<i>Emin Yaylalı</i>	Umumi müfettiştir.
<i>Demiroğlu</i>	Sarıova eşrafındandır.
<i>Jandarma</i>	Bölgede görev yapan bir jandarmadır.
<i>Çetin</i>	Kaya'nın erkek kardeşidir.
<i>Karun Baba</i>	Sakalları beyazlamış bir dilencidir.
<i>Kâhya</i>	Orhan'a ait çiftlikte görev yapmaktadır.
<i>Doktor</i>	Bölgede görev yapan bir doktordur.

Detaylı Olay Örgüsü

Oğuz'un Kâhya'nın Damatlık Kıyafetlerini Giymesi Oyunun vakası Sarıova adındaki hayali bir Anadolu kazasında geçmektedir. Sahne eski, gösterişli ancak bakımsız bir çiftliğin sofasıdır. Sağda ve solda olmak üzere iki kapı bulunmaktadır. Kapıların birinden ocak görünmektedir. Terasın camekânından ağaçlar ve dağ manzarası görünmektedir. Sahnenin ortasında etrafa dağılmış birkaç sandalye ve adi bir tahta masa bulunmaktadır. Birinci Perde'nin Sahne l'inde dışarıda şiddetli bir yağmur vardır. Sofanın ortasındaki ocağın önünde Kâhya görünür. Arkası seyircilere dönüktür ve kollarında bazı giyecekler vardır. İçeriye seslenen Kâhya ıslak kıyafetleri Oğuz'dan ister ve bir saate onları kurutacağını söyler. Bohça içindeki kıyafetleri Oğuz kolunu uzatarak alır. Kâhya Oğuz'un kıyafetlerininse çok ıslanmış olduğunu fark eder. Oğuz kendisine verilen şalvar, cepken, mintan ve kuşak karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Kâhya Oğuz'a damatlık kıyafetlerini vermiş olduğunu söyler. Islak kıyafetleri kuruttuğunda onları istediği zaman giyebileceğini söyler.

Sarıova'nın Su Altında Kalması ve Orhan'ın Köylüleri Evinde Ağırması Ardından çiftliğin sahibi olan Orhan içeri girer. Dışarıda korkunç derecede yağmur yağmakta olduğunu ve aşağıda olan insanların zar zor kaçıp canlarını kurtardıklarını söyler. Çiftlik yüksek bir yerde olduğundan su altında kalmamıştır. Bundan dolayı ovada su altında kalmış olan köylerin yerlileri çiftliğe gelmektedirler. Kâhya Orhan'a babasından kalan çiftliğin aynı zamanda bir hayrat olduğunu söyler. Orhan Kâhya'ya bölgenin böylesine su altında kaldığını daha önce hiç hatırlamadığını söyler. Kâhya ona iki yılda bir sağanak yağmurlardan bölgedeki ovanın su altında kaldığını, özellikle köprü'nün yakınında yaşayan köylülerin toprağına sürekli su bastığını, köylülerin yüksek yerlere kaçmak zorunda kaldıklarını söyler. Orhan Kâhya'ya sağanak yağmurları hatırlamadığını, sadece kuraklığı hatırladığını söyler. Çok küçük yaşlarda yatılı okula giderek bölgeden ayrılmış olan Orhan'ın yağmurları hatırlamaması olağandır. Kâhya Orhan'a kuraklığın da önemli sorunlardan biri olduğunu söyler. Sürekli su altında kalan topraklarda köylülerin neden yaşadığını soran Orhan'a Kâhya, yoksulların gidecek başka yerlerinin olmadığını söyler. Ata mirası toprakları bırakıp gitmek onlara zor gelmektedir.

Oğuz'la Orhan'ın Tanışması Sahne II'de Oğuz'un kendisine verilen kıyafetleri giydiği ve bir köy delikanlısı kılığında sahneye girdiği görülür. Sigarasını içmekte olan Orhan'la karşılaşılır. Oğuz Orhan'a ıslanmamış olmasından dışarıdaki yağmura yakalanmamış olduğunu gördüğünü söyler. Orhan Oğuz'a doğru tespitinde bulunduğunu ve dışarıdan gelmediğini söyler. Nehir kıyısında yaşayan insanlar için dua eder. Ardından Orhan yoksul köylülerin durumuna acır ve onların çektiği zorluklara değinir. Oğuz Orhan'a köylülerin kendi budalalıklarının bedelini ödediklerini söyler. Orhan Oğuz'a nehri ıslah etmenin oldukça pahalı bir proje olduğunu ve köylünün bu konuda yapabilecek bir şeyi olmadığını söyler. Oğuz Orhan'a olaylara dışarıdan bakan biri için bu şekilde konuşmanın kolay olduğunu ancak meseleye içeriden bakıldığında durumun oldukça farklı görüldüğünü söyler. Orhan'ın bölge halkını eleştiren bu kişinin kim olduğunu merak etmesi üzerine Oğuz kendini tanıtır. Oğuz aslında Bakırköylü bir su mühendisidir. ABD'de tahsil görmüştür. Üzerindeki kıyafetlerin yanıltıcı olduğunu ve onları Kâhya'dan ödünç aldığını söyler. Bunun üzerine Orhan Oğuz'dan özür diler ve kendini tanıtır. İstanbul'da yetişmiş olan Orhan'ın ailesi de İstanbul'a yerleşmiştir. Babasından miras kalan çiftlikle uzun süre bir akrabası daha sonra da Kâhya ilgilenmiştir. Orhan Sarıova'ya çiftliği satmak için gelmiş fakat alıcı fiyatı düşürmek için çiftliği satın almaktan vazgeçmiştir. Kâhya'nın dışarıdan sesi duyulur ve birine yeterince kıyafet verdiğini söylediği duyulur. Ardından odaya Kaya'nın girdiği görülür.

Orhan'ın Kaya'yla Tanışması ve Kaya'nın Köylülerle İlgilenmesi Sahne III'de odaya giren Kaya Kâhya'dan kıyafetleri ıslak olan kişilerin kuruması ve ıslak kıyafetleri değiştirmesi için evdeki kilim, çarşaf, keçe, kadın çarşafı gibi şeyleri de ister. Kâhya Kaya'ya evdeki her şeyi vermiş olduğunu söyler. Orhan ikilinin arasına girer ve Kaya'yı yanına çağırır. Orhan Kaya'yı küçük bir köylü çocuğu sanır. Çocuğa ne istediği sorulduğunda ıslaklar için kuru giyecekler istediği cevabı alınır. Orhan çocuğun giydiği kıyafetleri tanır. Bir av sırasında attan düştüğünde aynı kıyafetleri giymiştir. Kaya Orhan'a kıyafetleri Kâhya'dan ödünç aldığını ve kendi kıyafetleri kurduğunda onları geri vereceğini söyler. Çocuğa kim olduğu sorulur. Başındaki mendili çektiğinde uzun saçları öne dökülen Kaya Sarıova okulu başöğretmeni olduğunu söyler. Orhan Kaya'dan özür diler ve onu yanına davet eder. Kaya aşağıdaki köylüleri üzerlerine giydikleri çarşaf ve örtüler nedeniyle Arafat hacılarına ve kıyafet balosundaki davetlilere benzeter. Taşkından sonra Kızılay şubesi kurmuş olan Kaya bütün sorunlarla bizzat ilgilenmiştir. Vasitasız yerde çocuk yetiştirmenin yeterli olmadığını ve bir öğretmen olarak köylünün her sorunuyla ilgilenmesi gerektiğini söyler.

Kâhya'nın Aşağıdakilere Giyecek ve Örtü Getirmesi Sahne IV'de Kâhya örtünecek ya da giyecek bir şeyler aramaya gittiği sırada Çetin odaya girer. Çetin Kaya'ya dışarıda birçok kişinin giyecek ya da örtünecek şey beklediğini söyler. Kâhya'nın dışarıdan sesi gelir ve onun düştüğünü düşünen Orhan odadan ayrılır. Bir süre sonra elindekilerle odaya giren Orhan Kâhya'ya nasıl olduğunu sorar. Kâhya merdivenlerden aceleyle inmeye çalışarak aptallık ettiğini ve yaşlılıktan dolayı düştüğünü söyler. Eşyaları Çetin'in kucağına yüklerken sağ taraftan bir ses gelir.

Evkaf Müdürü'yle Belediye Muhasebecisi'nin Çekişmesi Sahne V'de Muhasebeci eski bir kadın çarşafı giymiş ve Evkaf Müdürü yatak çarşafına sarılmıştır. İçeri giren çarşafalı kadın Evkaf Müdürü tarafından taciz edildiğini söyler ve onu kendisinden uzak durması konusunda uyarır. Evkaf Memuru çarşafalı kadının yalan söylediğini ve ona dokunmadığını söyler. Ancak kadın iddialarında diretince Evkaf Müdürü ona saldırır. Üzerindeki örtüden kurtulan Muhasebeci Evkaf Müdürü'ne şaka yaptığını söyler. Evkaf tarafından belediyenin zor duruma sokulduğunu söyleyen Muhasebeci, belediyeye evkaf arasında sürekli tartışma ve çekişme yaşandığını söyler.

Su Taşkınına Dair Haberler Alınması Sahne VI'da Karun Baba'yla Emin odaya girer. Karun Baba'nın sırtında kürk varken Emin'in sırtında çoban kepeneği vardır. Aşağısı fazla kalabalık olduğundan ikili yukarı çıkmıştır. Orhan onları içeri davet eder. Çetin kendisine verilen görevi yerine getirmek yerine resim yapmaktadır. Kaya Çetin'e kızar ve ihtiyacı olanlara örtünecek şeyler götürmesini söyler. Oğuz Kaya'yı beğendiğini belli eder. Orhan, Kaya'yla Çetin arasındaki samimiyetten onların evli olduğunu düşünür. Oğuz da evli ve dört çocuk sahibi olduğunu söyler. Kaya'ya o gözle bakmamıştır. Orhan ise bekârdır ve çalışmamaktadır. Boş zamanını dans ederek, müzik yaparak, okuyarak ve seyahat ederek doldurur. Radyosunun olduğunun öğrenilmesi üzerine haberler dinlenir. Haberlere göre Sarıboğa nehri tarlaları yutmuş ve köprünün yıkılmasına sebep olmuştur. Kaymakamlık duruma müdahale etse de can kayıpları olmasından korkulmaktadır. Churchill'in verdiği bir demece değinildikten sonra *Nutuk* okunur. Evkaf Müdürü *Nutuk* dinlemek için yanlış bir zaman olduğunu söyler. Orhan şarkılar çalmaya başladığında radyoyu yeniden açacağını söylese de yaşanan felaket sırasında şarkı dinlemenin çözüm olmayacağını Karun Baba ironik bir üslupla dile getirir.

Halkın Su Baskını Karşısındaki Sorumlulukları Kaya su altında kalma tehlikesi yaşayan yerel halk için ve onlara gerekli yardımı sağlayamamaktan endişelenir. Ancak Orhan Sarıboğa ahalisinin yüksek yerlere kaçarak kurtulduğunu ve güvende olduğunu Kâhya'dan öğrendiğini söyler. Kaya insanların topraklarını, mallarıyla mülklerini ve canlarını su baskını nedeniyle kaybetmiş olabileceklerini söyler. Ardından Oğuz araya girerek her ölen için ağlayıp yakınmanın beyhude olduğunu söyler. Zira insan su baskını haricinde hastalık ya da kaza nedeniyle hayatını kaybedebilir. Sarıboğa nehrinin ıslah edilmesi için ihtiyaç olan para miktarı yüz bin liradır. Bu da işini iyi yapan mühendisin ihtiyaç duyduğu meblağdır. İş bilmeyen birinin çalışması daha pahalıya mal olabilir. Orhan Oğuz'a hükümetin nehri ıslah etmesi gerektiğini söyler. Ancak Oğuz Orhan'a hükümetin birçok işi olduğunu ve her yere yetişebilmesinin imkânsız olduğunu söyler. Küçük meseleler için yerel halk inisiyatif almalı ve sorunu gidermelidir. Sarıova kendi öz insanından hiçbir fayda görmemektedir. Evkaf Müdürü Oğuz'un halkı suçlu bulduğunu ima ettiğini söyler. Oğuz halkı suçladığını ve suçladıklarından birinin de Orhan olduğunu söyler. Zira varsıl bir aileye mensup olan Orhan sorumluluk alıp bölgenin kalkınması için çalışmaktansa zamanını eğlenceyle geçirmeyi tercih etmiştir. Kaya da araya girerek yerel halkın ve memurların sürekli birbirleriyle kavga ettiklerini ve aralarında düzgün bir iletişim olmadığını söyler. Yaşlılar gençlerle, memurlar halkla, çiftçiler işçilerle kavga etmektedir. Aralarında düzgün bir iletişim olmayan kesimler sorunlara çözüm üretmezler. Kaya Oğuz'a hak verir ve sadece yaralara merhem sürüp hayıflanmanın sorunları çözmediğini söyler.

Yaralı Demiroğlu'nun Geçmişi Sahne VI'da Kâhya odaya girer ve bir vukuat olduğunu söyler. Sarıova eşrafından olan Demiroğlu yaralanmıştır. Orhan ve diğerleri onun içeri alınmasını ister. Demiroğlu'nun kulağından kan akmaktadır ve baştan ayağa ıslanmıştır. Kimi onun başından yaralandığını ve pansuman yapılması gerektiğini söylese de kimi de onun su yuttuğunu ve ayaklarından asılması gerektiğini söyler. Doktor duruma müdahale eder. Üstündekiler yüzünden kimse Doktor'u tanıyamamıştır. Kendine gelmeye başlayan Demiroğlu "Altınlarım" diye sayıklamaya başlar. Kaya Demiroğlu gibi varsılların altından başka hiçbir şey düşünmediklerini ve memleketin eski düzenle yönetilip halkı soymaya devam etmeyi istediklerini söyler. Demiroğlu gibiler her yeniliğe karşıdır. Çocuklarından biri para harcamaya gittiği İstanbul'da birini öldürmekle suçlanmış ve tutuklanıp hapse atılmıştır. Diğeri de apandisten ölmüştür. Demiroğlu düzenli olarak çocuğunun mezarına gider. Orada ağlayıp Kuran okur.

Demiroğlu'nun Altınlarını Halktan ve Devletten Saklamış Olması

Sahne VII'de içeriye Jandarma girer. Demiroğlu'nun durumunu öğrenmek ister. Zira onu değirmenlerin orada kayıkla bulup çiftliğe getiren kendisidir. Diğer jandarmalar arama-kurtarma çalışmalarına büyük fedakârlıklar yaparak devam etmektedirler. Kaya onların kahramanlığını takdir eder. Bütün badirelere rağmen görevlerine devam etmektedirler. Jandarmalar kendi canlarını umursamadan çalışmaktadırlar. "Altınlarım" diyerek ayağa kalkan Demiroğlu, oğlu için yaptırmış olduğu türbeye bir teneke altın gömdüğünü ve oraya her gün gitme sebebinin altınları kontrol etmek olduğunu odadakilere itiraf eder. Devlete ve bankalara güvenmemiş olan Demiroğlu altınları gömmüştür. Su baskını sırasında altınlarını kayıkla başka bir yere taşıırken düşürmüştür. Altınları bulmuş olan kişinin çoktan onları alıp kaçmış olduğunu dile getirdiği sırada jandarmalardan biri içeri girer ve tenekeyi sahibine teslim eder. Jandarmalardan ve doktordan boş yere korktuğunu idrak eden Demiroğlu artık başkalarına güveneneğini söyler.

Halkla Devletin Su Baskınına Karşı Birleşmesi

Oğuz Demiroğlu'dan nehrin ıslah edilmesi projesine ilk desteği vermesini ister. Bu sayede hem kendisinin hem de başkalarının çok kazançlı çıkacağını ekler. Demiroğlu altınlarını nehrin ıslah edilmesi için harcayacağına söz verir. Böylece topraklarının değeri artacaktır. Kendi kimliğini ifşa eden Umumi Müfettiş Emin Yaylalı, yapılacak çalışmaya devletin güvence vereceğine söz verir. Yaşananları yakından takip edip konuşmaları ilgiyle dinlemiş olan Emin, Sarıova'da baskın nedeniyle mahsur kaldığını ancak bundan ziyadesiyle memnun olduğunu söyler. Zira yerel halkın sorunlarını kendi başına çözdüğünü görmek onu mutlu etmiştir. Karun Baba Emin'e onun büyük bir devlet insanı olduğunu sorunları dikkatle dinlemesinden anladığını söyler. Karun Baba da üstündeki kıyafetlerin aldatıcı olduğunu ve aslında şehir şehir gezen bir dilenci olduğunu söyler.

Sarıboğa Nehrinin Islah Edilmesinin Üzerinden İki Yıl Geçer

II. Perde Sahne I'de aynı dekor görülür. Dışarıda yağmur yerine parlak bir sonbahar akşamı havası vardır. Terasın camekânını dışarıdan çiçekli bir sarmaşık kaplamıştır. Orhan kısa süre önce çiftliğe varmıştır. Kâhya onun ceketini süpürmektedir. Kısa süreliğine çiftliğe gelmiş olan Kâhya'yla Orhan hasret giderir. Orhan'ın radyosunu gören Kâhya ona onu her yere yanında götürüp götürmediğini sorar. Orhan Kâhya'ya radyonun çocuğu hatta eşi gibi olduğunu söyler. Kâhya radyonun gerçek bir çocuğun ya da kadının yerini tutmayacağını söyler. Yaşlandıkça kuruntu ve endişenin insanın huzurunu kaçıracağını ve bazı şeyler için geç kalmamasını öğütler. Orhan çiftliğin satış işlemlerinin gerçekleştirilmesi için gelmiştir. Su baskınının üstünden iki yıl geçmiş ve nehir ıslah edildiği gibi bataklık da kurutulmuştur. Toprağını terk eden herkes geri dönmektedir. Orhan çiftliği iki yıl öncesine göre altı katı fiyatına satmış ve kaparo olarak önceki müşterinin ödemekten vazgeçtiği fiyatı almıştır. Kaya terastaki çiçekleri Orhan'a armağan ederken Oğuz da köprüyü onun için onarmıştır. Kâhya Orhan'ın çiftliği satıp bölgeden ayrılacak olmasına üzülür. Dışarıdan bir kamyonun sesi gelir. Çiftlikte duran kamyonun inen kişiler ilk sahnede rol oynayanlardır.

Konukların Veda Ziyafeti İçin Çiftliğe Gelmesi

Sahne II'de çiftliğe gelmiş olan konuklar Orhan'ı selamlar. Sarıova'daki çiftliği satıp gidecek olan Orhan'a veda etmek için gelinmiştir. Konukların arasında Demiroğlu da vardır ve diğerlerinin arasına karışıp onların dostluğunu kazanmıştır. Orhan'a veda etmek amacıyla bir ziyafet tertiplemeye karar vermiş olan grup yemeği çiftlikte yemeye karar vermiştir. Kâhya'nın endişeli gözlerle baktığını fark eden Oğuz, kamyonun yemekle dolu olduğunu ve kimseye zahmet verilmeyeceğini söyler. İki yıl öncesinin aksine herkes iyi giyinmiştir. Yağmurlu günde yaşanan garip durum anılır. O günden sonra birbiriyle anlaşamayan gruplar dost olmuşlardır. Muhasebeci'yle Evkaf Müdürü artık sıkı dosttur. Konuklar arasında Kaya'yla Emin'in olmadığı fark edilir. Emin'in inisiyatifıyla yaptırılan bir yatılı okuldan Kaya'nın sorumlu olmasına karar verilmiştir. Yeni yapılan binada halledilmesi gereken bazı işler olduğundan ikili ziyafete katılamamıştır. Yağmur günü kendi canını ortaya koyarak görevini yerine getirmiş olan Jandarma karakol komutanı olmuştur. Oğuz Orhan'a Sarıova'yı terk etmiş herkes geri dönerken kendisinin gitmesini tuhaf karşıladığını, ancak hayat görüşüne ve kararlarına saygı duyduğunu söyler. Odadaki en yoksul kişinin Karun Baba olduğu düşünülse de Orhan aslında en yoksul kişinin kendisi olduğunu söyler. Yerel halkın elbirliğiyle Sarıova yaralarını hızla sardığı gibi gelişmeye de başlamıştır.

Gruba Emin'in Dahil Olması

Sahne III'de Emin çiftliğe gelir ve herkesi teker teker selamlar. Yatılı okulun bazı işlerinin halledilmesi için yarın Ankara'ya gitmesi gerekmektedir. Yola çıkmadan önce Kaya'yla birlikte çiftliğe gelmeye karar vermişlerdir. Bir süre sonra Kaya da grubun arasına katılır. Sarıovalılar Kaya'yı başka bir okulda görevlendiren Emin'e teessüf ederler. Bunların arasında Demiroğlu da vardır. Hâlbuki Demiroğlu Kaya Sarıova'da göreve başladığında küçük bir kızın öğretilenlik yapmasından rahatsız olduğunu belirten bir mazbata yazmıştır. Ancak Demiroğlu bu

seferki mazbatayı Kaya'nın başka bir okula gönderilmemesi için yazacağını söyler. Emin Demiroğlu'ya kendisine güvenmesini ve Sarıova için elinden gelenin en iyisini yapacağını söyler. Zira yağmur gecesi Sarıova halkının elbirliğiyle sorunların üstesinden geldiğini ve sorunlarını anlatıp çözüm aramaya başladığını görmüştür. Sorunlarını dile getiren ve bunlara çözüm bulmaya çalışan halkı devletin daima destekleyeceğini söyler. Yağmur gecesi çoban kepeneği giymiş Emin'le kürk giymiş olan Karun Baba o gece statü bakımından farklı bir görüntü vermişlerdir. Kürkü her gece rüyasında gören Karun Baba, güç zehirlenmesinden korktuğu için bir daha kürk giymek istemez.

Kaya'nın Ziyafete Dahil Olması ve Yemeğe Geçilmesi Bir süre sonra Kaya da gruba dahil olur. Onun gelmesi üzerine yemeğe geçilmesi önerilir. Orhan Kaya'nın camekâna koyduğu çiçeklerin önünde yemeğin yenilmesini önerse de Emin ocağın önünde yemeyi önerir. Ocağın birliği temsil ettiğini ve ateşin insana ilham verdiğini söyler. Orhan Kaya'ya çiçeklerden birkaçını koparıp sofraya getirmeyi teklif eder. Orhan çiçeklerin Kaya tarafından getirildiğini bilmektedir ve Kaya Orhan'ın bunu bildiğini anlar. Kaya'nın Orhan'ın çiftliği satacak olmasına üzüldüğü fark edilir. Başta bunu reddetse de Orhan'ın söylemleri üzerine Kaya Orhan'ın Sarıova'dan ayrılacak olmasına üzüldüğünü dile getirir.

Orhan'ın Kaya'ya Evlenme Teklif Etmesi ve Sarıova'ya Kök Salmaya Karar Vermesi Orhan konuyu değiştirmeye çalışarak Kaya'ya elbisesini çok beğendiğini söyler. Ancak Kaya yağmur günü giymiş olduğu şeyleri tercih ettiğini söyler. Kaya Orhan'a çiftliği sattıktan sonra nereye gideceğini ve planının ne olduğunu sorar. Orhan'ın henüz yeni bir rotası ve planı yoktur. Kaya bir yazardan alıntı yaparak Orhan'a kendisinin yalnızlığından kurtulmaya ve onu unutmaya çalıştığını ima eder. Zamanında iyi bir öğretmen tarafından yetiştirilmiş olsaydı Sarıova'dan ayrılmak istememiş olacağını söyler. İyi bir öğretmen onun Sarıova'ya kök salmasını ve idealler edinmesini sağlamış olacaktı. Ancak Orhan Kaya'nın bu sözüne alınır. Kaya da yakında yalnız kalacağını, Çetin'in evleneceğini söyler. Kaya, Çetin'in erkek kardeşi olduğunu ve onun bir kızla evlenmek üzere olduğunu söyler. Aşağıdakiler yemeğe başlamak için ikiliyi beklemektedirler. Kaya Çetin'e fotoğraf çekmesini söyler. Çetin'le Kaya'nın kardeş olduğunu öğrenen Orhan Kaya'ya evlenme teklif eder. Kaya onun evlenme teklifini kabul eder. Orhan, odaya girenlere Demiroğlu'na yeni bir rakip çıktığını ve Sarıova'ya kök salacağını söyler. Bundan böyle çiftliğin herkesin yuvası olduğunu da ekler. Çetin, kız kardeşinin evlenecek ve yalnız kalmayacak olmasına sevinir.

Temalar

Bilim ve Teknoloji Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Yağmur Gecesi* adlı tiyatro oyununda insanoğlunun doğaya karşı verdiği mücadele işlenmektedir. Doğa-teknoloji çatışması vakayı meydana getiren başat izleklerden biridir. Sarıova halkı, sağanak yağmurların yağdığı dönemlerde Sarıboğa nehrinin taşması sonucunda ciddi mağduriyetler yaşamaktadır. Taşkınlar sırasında tarlalar ve mülkler su altında kaldığı gibi insan hayatı da sürekli tehlike altındadır. Teknoloji sayesinde insanlık doğayı kontrol altına alıp islah etmeyi başarsa da Sarıova halkı bu imtiyazdan yoksundur. Oğuz Sarıova halkına nehri nasıl islah edebileceklerini anlatır. ABD'de eğitim almış bir mühendis olan Oğuz halkın yaptığı olduğu maddi ve manevi katkıyla nehri islah eder ve yıkılan köprüyü onarır. Doğanın islah edilmesiyle birlikte bölgeyi terk eden yerliler topraklarına geri dönmeye başlar ve arazilerin değeri artar. Doğalcı bir anlayışla bakıldığında mühendisler toplumda önemli bir rol oynamaktadır. Doğalcılara göre mühendisler toplumu ve ülkeyi şekillendiren ve ülkenin kalkınmasını sağlayan kişilerdir. Zola'nın *Travail* adlı eserindeki Luc karakteri gibi Oğuz da Sarıova halkına yön verir.

Dayanışma Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Yağmur Gecesi* adlı tiyatro oyununda sağanak yağmur nedeniyle meydana gelen su taşkını sonucunda çeşitli sorunlar yaşayan Sarıova halkının elbirliğiyle sorunlarını nasıl çözdüğü işlenmektedir. Toplumun farklı kesimlerinin dayanışarak sorunları çözüme kavuşturması eseri meydana getiren ana izleklerden biridir. Su baskınının yaşandığı gece su ve yağmurla verilen mücadele sonucunda Sarıovalıların her biri ıslanmıştır. Çarşafa sarınan ya da yerel kıyafetler giyen farklı kesimlere mensup karakterler, bir geceliğine de olsa görünüm açısından eşitlenir. Orhan ve bazı Sarıovalılar yaşanan felaketten devlet yetkililerini sorumlu tutsalar da Oğuz devlet için çalışan bir mühendis olarak yerel halkı sorumlu tutar. Zira Sarıovalılar kendi yaşam alanlarındaki sorunlarla hiç ilgilenmemektedir ve sürekli bir kurtarıcı beklemektedir. Birinci Perdenin sonunda farklı kesimlerden olan Sarıovalılar elbirliğiyle mevcut sorunu çözmeye karar verir ve amaçlarında başarılı olurlar. İkinci Perdede birbiriyle çatışma halinde olan grupların kaynaştığı ve bütün sorunların çözüldüğü görülür.

Yabancılaşma Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Yağmur Gecesi* adlı tiyatro oyununda farklı kesimlere ve toplumsal sınıflara mensup olan kişilerin çatışma halinde olduğu görülür. Farklı kesimlere ve toplumsal sınıflara mensup olan kişilerin birbirlerine yabancılaşması oyunda işlenen bir başka izlettir. İlk olarak varsıl bir aileye mensup olduğundan hiç çalışmamış olan Orhan'la Oğuz arasında bir çatışma yaşandığı görülür. Oğuz da İstanbul'da doğup büyümüş ve ABD'de eğitim almıştır. İdealist görev bilinciyle geldiği Sarıova'ya kök salmış ve onun kalkınması için çalışmıştır. Evkaf Müdürü'yle Belediye Muhasebecisi de sürekli çekişmektedir. Evkaf ile belediye arasında devamlı bir anlaşmazlık olduğu karakterler tarafından dile getirilir. Memurlar halkla, yaşlılar gençlerle ve çiftçiler işçilerle devamlı çekişmektedir. Ayrıca Orhan da içinde yaşadığı topluma yabancılaşmış ve mevcut sorunlardan habersiz bir karakter olarak lanse edilir. Bir amacı ve görevi olmadığı için yalnızdır ve bunalım içindedir. Kaya'ya ettiği evlilik teklifinin kabul edilmesiyle Sarıova'da kalıp kök salmaya ve bölgenin kalkınması için çalışmaya karar verir.

Kişi İncelemesi

Orhan (Açık/Sosyal/Sorumsuz/Sorumlu/Mantıklı)

Otuz beş yaşlarında olan başoyuncu iki mektep bitirmiş İstanbullu bir kentlidir. Babasından miras kalmış olan çiftliği satmak amacıyla Sarıova'ya gelir. Herhangi bir işte çalışmayan Orhan vaktini genel olarak spor yaparak, kitap okuyarak, seyahat ederek, dans ederek, müzik ve resim yaparak geçirir. Geçim derdi olmasa da vaktini harcadığı şeyler onun yalnızlığını gidermez ve bunalımına son vermez. Sarıova'da bulunduğu dönemde yaşanan su taşkını sırasında sığınacak yer arayan kişilere çiftliğini açar. Onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışır. İstanbullu bir kentli olarak Anadolu insanına yabancı olan Orhan yakından gözlem yapma ve Sarıovalılarla yakınlaşma fırsatı yakalar. Sarıova halkının bilinçlenmesi ve Sarıova'nın kalkınmaya başlamasıyla daha büyük bir amaca hizmet edebileceğini gören Orhan Kaya'ya evlenme teklifi eder. Evlenme teklifinin kabul edilmesiyle Sarıova'ya kök salmaya ve onun kalkınmasına katkı sağlamaya karar verir.

Endişeli "Ortalık karamadan evvel etrafın halini bir daha göreyim, dedim. Tavan arasının penceresindeyim Kâhya.. Nuh tufanı da herhalde bundan başka türlü değildi. Yağmur dincek gibi değil. Karşı tarlalar şimdiden deniz oldu.." (Güntekin 1941, 11).

Rahat "ORHAN – İslanmadım hemşerim. Ben dışarıdan gelmiyorum.. Bu çiftliğin sahibiyim.. Geçmiş olsun.. Al bir sigara da sen yak bakalım.." (Güntekin 1941, 14).

Yardımsever "ORHAN – (Kâhyaya) Hadi kâhya.. Sen tavan arasını boyla.. Çocuğun dediği gibi keçe, kilim ne bulursan indir.." (Güntekin 1941, 20).

Paylaşımçı "ORHAN – Aman efendim kerem edin... Ev sizin bu gece... Ocak sizin için yanıyor..." (Güntekin 1941, 29).

Özgür "ORHAN – (Biraz mahzun fakat gülümsüyerek) Biraz resim, biraz spor, biraz avcılık.. Bol bol seyahat.. Kâh kalabalıkta yaşamak ihtiyacına kapılıyorum.. O zaman dans, kumar vesaire.. Sonra bunu şiddetli bir yalnızlık arzusu takip eder.. O vakit de haftalarca odama kapanarak kitap okurum, resim yaparım" (Güntekin 1941, 35).

İyimser "ORHAN – Üzülmeyin Bayan Kaya.. Bizim Kâhya Sarıboğa kıyısındaki köylülerin baskına alışık olduklarını ve böyle zamanlarda çocuklarını sırtlayarak dağların yolunu tuttıklarını temin ediyor" (Güntekin 1941, 38).

Üzgün "ORHAN – (Yine aynı ağır ses ve tavırla) Karun baba benim epeyce param var; mülküm var fakat... (bir tereddütten sonra gülümsüyerek ve Karun babanın sakalını okşayarak) ben senden çok fakirim... Evet sen ârif adamsın.. Nen dediğimi anlamışsındır..." (Güntekin 1941, 82).

Âşık "ORHAN – Darılmaca yok.. Bir sual soracağım size... Benimle evlenir misiniz? (Kaya başını önüne eğerek, sükût eder) ORHAN – Bana burada kalmamı tavsiye ediyorsunuz. Çok geç diyordum. Fakat değilmiş... Evet dersiniz kalırım..." (Güntekin 1941, 102).

Oğuz (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı)

ABD'de tahsil görmüş ve Sariova'da su mühendisi olarak görev yapmakta olan başoyuncu Bakırköylüdür. Otuz iki yaşlarındadır, evlidir ve dört çocuk babasıdır. ABD'den döndükten sonra kendisine teklif edilmiş olan yüksek ücretli basit işleri reddederek Sariova'ya gelmeye karar vermiştir. Kendi rahatını ve refahını hiçe sayarak ülkesinin kalkınması ve toplumun ilerlemesi için büyük fedakârlık yapmış olan Oğuz, toplumsal bilinci gelişmiş idealist bir karakterdir. Toplumcu gerçekçi yazınsal kuramın çerçevesinden bakıldığında olumlu bir tiptedir. Sariova halkının bölgesel kalkınmada ve gelişmede hiçbir rol oynamadığı eleştirisi yapan Oğuz, yerel halkın karşılaşılan en küçük sorunda bir kurtarıcı beklediğini ve her sorunu devletin çözmesi gerektiğine inandığını söyler. Söylemleri ve tavırlarıyla Oğuz diğerlerini güdümlenip yönlendirir. Bölgenin gelişmesi ve halkın refaha kavuşması için inisiyatif alır.

Dostane "OĞUZ - Merhaba Bey.. Siz pek ıslanmamışınız galiba.. Keyif yolunda görünüyor. (...) OĞUZ - (Cigarayı alarak) Hay Allah razı olsun. (Cigarayı yakar) Yağmurun dehşetine bak ki cebimdeki tütünlere çamur gibi olmuş..." (Güntekin 1941, 13-14).

Eleştirel "(...) Hakikati açık söyleyeyim mi Bayan öğretmen. Sariova kendi evlâtlarından yardım görmeyen bir memleket. Dertlerin ilaçları meydandadır. Fakat kimse onlara el sürmüyor..." (Güntekin 1941, 39).

Gelenekçi "OĞUZ - Gayet basit.. Ben dört çocuk sahibiyim. Bu normaldir. Siz herhalde otuz beş varsınız.. (Orhan başıyla tasdik eder.) Bu yaşta insan için bekarlık ve çocuksuzluk anormaldir. Onun için sordum" (Güntekin 1941, 34).

Düzenli "Şikayet etmeyin.. Karakteri yapan kendinizsiniz azizim.. Hülâsa bütün işsiz zenginlerin hali.. (Orhan'ın etajerdeki radyoyu karıştırdığına bakarak) Radyonuz da var sizin..." (Güntekin 1941, 35).

İyimser "(...) Fakat ölüm, elinde tırpanıyla, her gün aramızdadır.. Su basar sudan ölürüz, kuraklık olur, açlıktan ölürüz.. İkisi arası olur; bataklık, sıtmasından ölürüz... (Eliyle Orhan'ı göstererek) Arkadaşa demin de söyledim.. Şu Sarıboğa nehrinin yalnız dişlerini sökmek için değil, bugün bastığı, yakıp yıktığı yerleri bir cennet haline getirmesi için gözden çıkarılacak para nihayet yüz bin kâğıt" (Güntekin 1941, 38).

İdealist "(...) Güzel bir kalbi vardır.. Sariovaya çok faydalı olacak bir insandır.. Buna rağmen memleketini boşlamıştır, ne yapacağını bilmemekten doğan can sıkıntısını gidermek için (hafifçe müstehzi) seyahat etmekte, ava gitmekte, dans etmekte ve yemek pişirmektedir" (Güntekin 1941, 40).

Öncü "Ben planlarımı ortaya çıkardıktan sonra bunlara bütün okuyup yazmış kimselerin akıllarının erdiğini göreceksin. O zaman herkesinkiyle beraber senin topraklarının da kıymeti artacak. Gel şu işe ilk sermayeyi sen koy... Eminim seni gören bütün yerli zenginler de gayretlenecek..." (Güntekin 1941, 57).

Bilge "O mühendisten yer gök razı olsun. Sular yoluna girince her iş düzeldi. Artık tarlaları, köyleri su basmıyor.. Ehalinin malı canı emniyet altına girdi. Herkes korkmadan toprağını işliyor... Bataklar kuruyunca hastalık da kökünden kurudu" (Güntekin 1941, 67).

Kaya (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı)

Yirmi beş yaşında olan kadın karakter Sariova okulunun başöğretmenidir. "Kayanın arkasında bir erkek çocuk elbisesi vardır. Saçları bazı işçilerin yaptıkları tarzda bir kırmızı mendil ile sınımsız bağlı ve kapalıdır. İlk bakışta bir erkek çocuktan ayırt etmek mümkün değildir" (Güntekin 1941, 18). Başlangıçta çocuksu görünümüyle herkesi yanıltan Kaya güzelliğiyle çevresindekileri etkiler. Oldukça idealist ve çalışkan bir tipten olan Kaya, felaket sırasında Kızılay şubesi oluşturarak ihtiyaç sahibi herkese yardım etmeye çalışır. Çiftliğe gelerek çarşaf ve kıyafet ister. İkiz kardeşi Çetin'le birlikte Sariova'da yaşayan Kaya, bir başöğretmen olarak büyük sorumluluk üstlenir. Reşat Nuri Güntekin kaleme almış olduğu yazınsal eserlerdeki öğretmen karakterlere kutsiyet ve önem atfeder. O da Oğuz gibi yerel halkın aşırı bireysel düşünüp hareket ettiğini ve dayanışmanın şart olduğunu savunur. İkinci Perdede Umumi Müfettiş tarafından yapılmakta olan yatılı okulun başöğretmeni olarak tayin edilir. Oyunun sonunda Orhan'ın evlenme teklifini kabul eder.

Yardımsaver “KAYA – Hadi babacığım. Tavan arasını, yükleri, dolapları bir araştıralım... Yatak çarşafı, keçe, kilim, kadın çarşafı ne bulursak alırız. Adamcağızlar çamaşırları kuruyuncaya kadar sarınıp bürünürler” (Güntekin 1941, 19).

Şakacı “KAYA – (Başıyla selâmlar ve güler) Bu gece mesleki baloda gibiyiz.. Fakat asıl aşağısı görülecek şey.. İlk gelenlere kâhya eksik olmasın, elbise buldu. Sonradan gelenleri ehramlara, yatak çarşafına sardık.. (Kahkahayla güler) isterseniz bir bakın...” (Güntekin 1941, 22).

Sorumlu “KAYA – Öyle lâzım geldi efendim... Çabucak bir Kızılay şubesi meydana getirdim... Malûmaya serde öğretmenlik var... Anadolu’da öğretmen her şeydir” (Güntekin 1941, 22).

Endişeli “KAYA – (Teessürü daha fazla) Bu sel gibi boşanan yağmurlar altında.. Sonra arkada bıraktıkları kulübeleri, eşyaları, yiyecekleri, tarlalarının mahsulleri...” (Güntekin 1941, 38).

Eleştirel “(...) Evet biz felâket karşısında beyhude döğünmekle ve merhemcilikle vakit kaybediyoruz.. Senelerden beri okuttuğum çocuklarla beraber onların ailelerini de tanıdım.. Ayrı ayrı alırsak dünyanın en iyi insanları.. Fakat aralarında anlaşma yok.. Herkes kendi âleminde..” (Güntekin 1941, 41).

İlerici “(...) Herkesten uzak yaşarlar.. Her yeniliğe düşmandırlar.. Topraklarını hâlâ eski göreneğe göre işlemek iddiasında oldukları için hem kendileri sefil olurlar, hem memleketi sefil ederler. (Parmağıyla göstererek) İşte bu Demiroğlu bu adamların.. Yeni tabiriyle... lideridir..” (Güntekin 1941, 47).

Vefalı “JANDARMA – Az yara oldu başımız da. KAYA – Neye topallayarak yürüyorsun? JANDARMA – Az ayağımız burkuldu da.. KAYA – Görüyorsun ya.. Ne verseler az..” (Güntekin 1941, 52).

Başarılı “OĞUZ – Efendim umumî müfettiş vilâyet merkezinde bir büyük yatı mektebi yapılması için ön ayak olmuştu. Bina bitti. Yakında açılacak. Çok beğendiği öğretmen Kayayı ona müdür yaptırıyor...” (Güntekin 1941, 77).

Kaynakça

Demir, Bilal. *Tiyatro Yazarı Olarak Reşat Nuri Güntekin*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Güntekin, Reşat Nuri. *Bir Yağmur Gecesi*. Ankara: Ulusal Matbaa, 1941.

Peker, Hacire. *Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro Oyunları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019.

C. H. P. HALKEVLERİ YAYINI No : 27
ONUNCU YILDÖNÖMÜ TEMSİLLERİ

İSTANBUL BELEDİYESİ
Atatürk Kitaplığı
No. : 53816

Bir Yağmur Gecesi

- Piyes 2 Perde -

· **KEMAL SALİH SEL**
Tarafından Atatürk
kütüphanesine bağışlanmıştır.

Yazan :

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

ULUSAL MATBAA - ANKARA

1941